

VAISIŲ IR UOGŲ KAINOS LIETUVOJE FRUIT AND BERRY PRICES IN LITHUANIA

Laura PETRAUSKAITĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė, laura@laei.lt

Straipsnyje nagrinėjami Lietuvoje išauginamų vaisių ir uogų kainos bei jas lemiantys veiksniai. Apžvelgiama, kokios įtakos šiam sektoriui turi vaisių ir uogų kainų kaita.

Sodininkystės ir uogininkystės sektorius labai priklauso nuo gamtinių veiksnių, o gautas derlius ir jo kokybė lemia vaisių ir uogų supirkimo bei pardavimo kainas. Ne visiems sodininkystės ir uogininkystės ūkiams 2008–2009 metai buvo vienodi. Todėl vaisių ir uogų kainos 2009 metais taip pat kito nevienodai. 2009 metais obuolių supirkimo kaina buvo mažiausia per keletą pastarųjų metų, kriaušių – išliko gana aukšta. Juodieji serbentai 2009 metais buvo superkami pigiau nei keletą pastarųjų metų, o kitų serbentų supirkimo kainos išaugo. Braškės 2009-aisiais taip pat buvo superkamos brangiau nei 2008 ar 2007 metais.

Raktažodžiai: obuoliai, kriaušės, serbentai, braškės, kainos, užsienio prekyba.

IVADAS

Sumažėjusios vaisių ir uogų kainos kelia vis didesnę augintojų nepasitenkinimą. Kalbų apie tai, kad kainų mažėjimas sodininkystės ir uogininkystės ūkius veda prie bankroto, vis dažniau pasigirsta ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Tyrimo tikslas – nustatyti vaisių ir uogų kainų tendencijas, jas lemiančius veiksnius Lietuvoje.

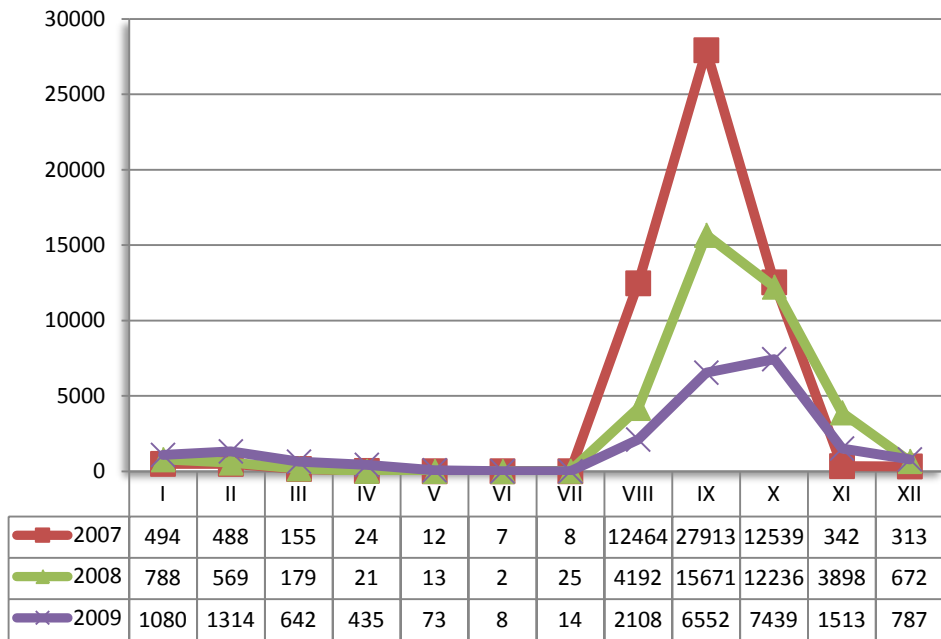
Tyrimo objektas – vaisių ir uogų kainos Lietuvoje.

Analizuojant Lietuvoje išaugintų vaisių ir uogų kainų kaitą, buvo naudoti Statistikos departamento prie LRV ir Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos duomenys. Tyrimas atliktas, naudojant statistinių duomenų analizės, ekspertinio vertinimo ir grafinio vaizdavimo metodus.

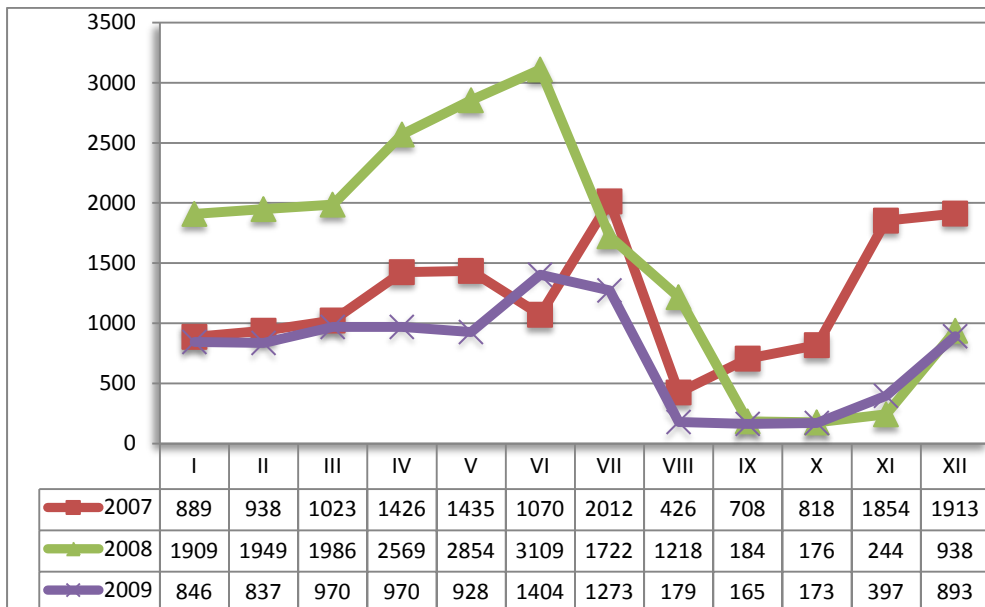
TYRIMO REZULTATAI

Obuoliai. 2009 metais beveik 95 proc. supirkto sodininkystės ir uogininkystės ūkių derliaus sudarė obuoliai. I pusmetį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, obuolių supirkimo apimtys buvo gerokai didesnės (1 pav.).

Dėl nedidelės vaisių pasiūlos jų supirkimo kaina augo. Didžiausią lygį ji pasiekė 2009 metų birželio mėnesį (2 pav.). Tačiau pasirodžius naujam obuolių derliui, pasiūla šoktelėjo, o supirkimo kaina nukrito. 2009 metais ji buvo 1,6 karto mažesnė nei 2007-aisiais ir net 2 kartus – nei 2008-aisiais. Desertinių obuolių supirkimo kaina taip pat mažesnė nei prieš metus. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos duomenimis, 2009 metų rudenį desertiniai obuoliai buvo superkami apie 10 proc. pigiau nei 2008-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Dėl to augintojai dėsė parduoti obuolius, tikėdamiesi didesnių supirkimo kainų. 2009 metų II pusmetį supirkta beveik perpus mažiau obuolių nei 2008 metais, o palyginti su 2007-aisiais, – maždaug 66 proc. mažiau. Paskutiniaisiais 2009 metų mėnesiais obuolių supirkimo kainos pradėjo didėti.

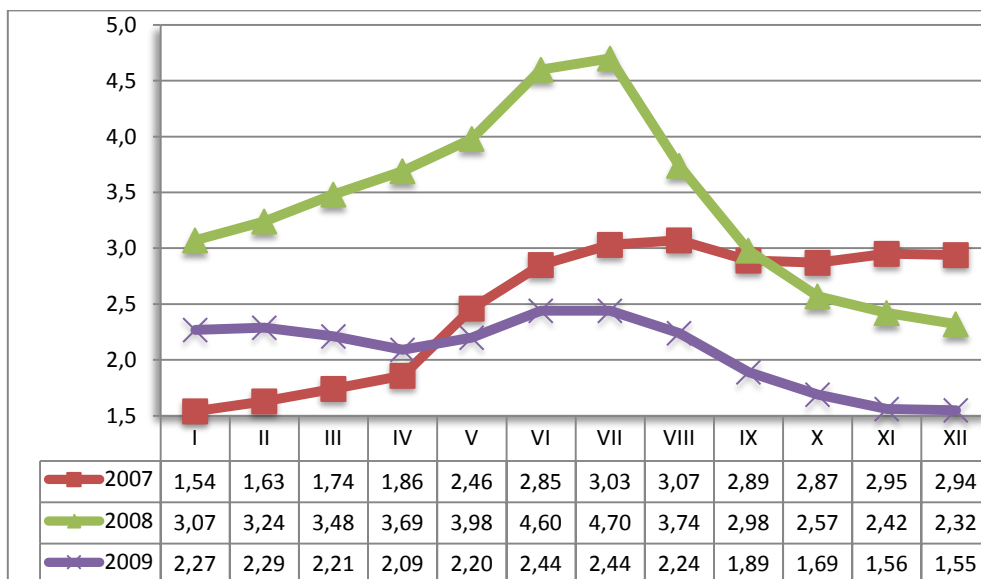

1 pav. obuolių supirkimas Lietuvoje 2007–2009 metais, t [6]
 Figure 1. Purchase of apples in Lithuania in 2007–2009, t

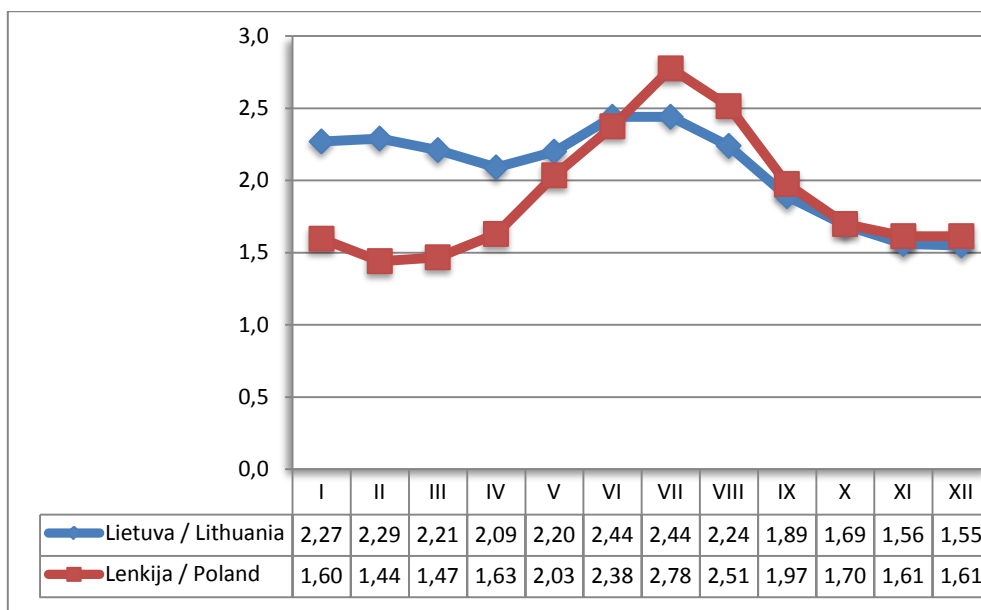

2 pav. obuolių supirkimo kaina Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/t [6]
 Figure 2. Purchase price of apples in Lithuania in 2007–2009, Lt/t

Mažmeninėje Lietuvos obuolių rinkoje tokių ryškių kainų sezoninių svyravimų kaip didmeninėje nebuvo. Pasirodžius naujam derliui, obuolių kainos paprastai padidėja maždaug trečdaliu. 2009 metais mažmeninėje rinkoje obuoliai buvo pigiausi per keletą pastarųjų metų (3 pav.). Statistikos departamento prie LRV duomenimis, vidutinė mažmeninė II klasės obuolių kaina Lietuvoje 2009 metais, palyginti su 2007-aisiais, buvo apie 17 proc., o palyginti su 2008-aisiais – net 39 proc. mažesnė.

3 pav. Obuolių mažmeninės kainos Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/kg [5]
 Figure 3. Retail price of apples in Lithuania in 2007–2009, Lt/kg

4 pav. Obuolių mažmeninės kainos Lietuvoje ir Lenkijoje 2009 metais, Lt/kg [2; 3; 5]
 Figure 4. Retail prices of apples in Lithuania and Poland in 2009, Lt/kg

Lietuvoje 2009 metais mažmeninė obuolių kaina buvo nedidelė, o Lenkijoje – dar mažesnė 9 proc. (4 pav.). Toks skirtumas atsirado dėl to, kad iki 2009-ųjų vidurio Lietuvoje obuolių kaina daugiau nei 28 proc. viršijo buvusią kaimyninėje šalyje. Pradėjus rinkti naująjį derlių, Lietuvoje obuolių kaina gerokai sumažėjo ir 2009 metų II pusmetį buvo apie 7 proc. mažesnė nei Lenkijoje.

Dėl nedidelės lietuviškų obuolių kainos 2009 metais importinių vaisių poreikis sumažėjo (1 lentelė), kaip ir eksporto apimtys, nes šalyje suvartota daugiau vietinės produkcijos.

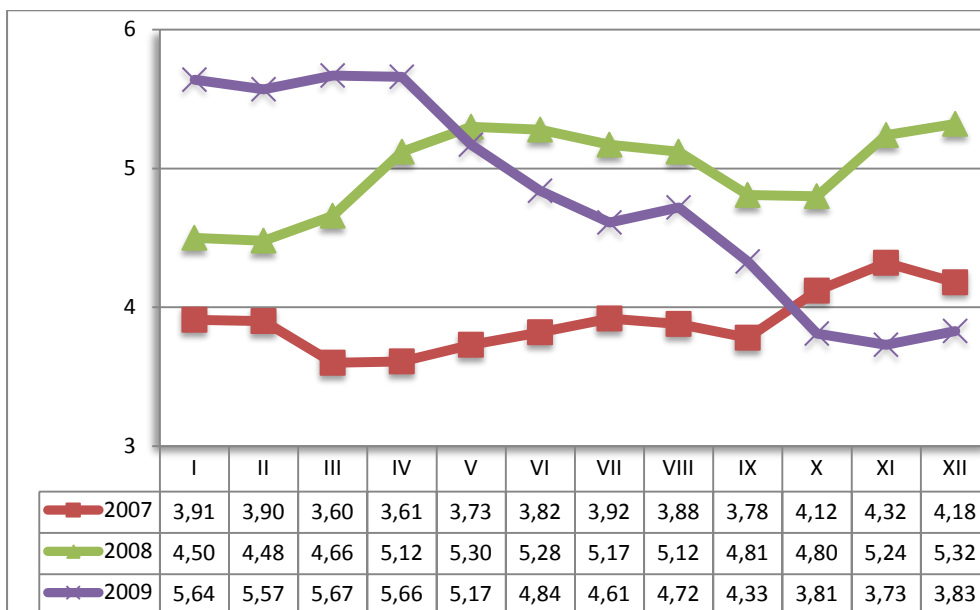
1 lentelė / Table 1

Lietuvos užsienio prekyba obuoliais, tūkst. t [9]
Lithuanian foreign trade in apples, thou t

Rodikliai / Indicators	2008	2009	Pokytis, proc. Change, %
Eksportas / Export	190,2	78,0	-59
Importas / Import	175,0	79,6	-54

Kriaušės. 2009 metais Europoje išaugintas gausus kriaušių derlius – 16 proc. didesnis nei 2008-aisiais. Paskutiniųjų trejų metų vidurkį 2009 metų derlius viršijo 2 proc. Lietuvoje kriaušės taip pat gerai derėjo. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, jų supirkimas išaugo daugiau nei 50 proc.

Nepaisant gero derliaus ir padidėjusios pasiūlos, 2009 metais Lietuvoje kriaušių supirkimo kaina augo. Nuo rugpjūčio, kai buvo pradėtas šių vaisių supirkimas, iki lapkričio mėnesio kriaušių supirkimo kaina išaugo daugiau nei 80 proc. Palyginti su ankstesniais metais, kriaušės 2009 metais buvo superkamos gana brangiai – vidutiniškai po 2750 Lt/t. Statistikos departamento prie LRV duomenimis, 2008 metais kriaušės supirktos apie 10 proc., o 2007-aisiais – apie 39 proc. pigiau nei 2009-aisiais.

5 pav. Kriaušių vidutinė mažmeninė kaina Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/kg [8]

Figure 5. Average retail price of pears in Lithuania in 2007–2009, Lt/kg

Nors supirkimo kaina didėjo, mažmeninėje Lietuvos rinkoje kriaušės 2009 metais pigo. I metų ketvirtį jos vis dar kainavo brangiau nei atitinkamu 2008-ųjų laikotarpiu (5 pav.), bet nuo gegužės mėnesio kaina nukrito žemiau, nei ji buvo prieš metus. Paskutinįjį 2009 metų ketvirtį kriaušių mažmeninė kaina buvo netgi mažesnė nei atitinkamu laikotarpiu 2007-aisiais. Per 2009 metus kriaušės mažmeninėje Lietuvos rinkoje atpigavo beveik trečdaliu.

2009 metais susiklosčiusi situacija kriaušių rinkoje turėjo įtakos ir šių vaisių užsienio prekybos rodikliams (2 lentelė). Jie tiriamaisiais metais suprastėjo.

2 lentelė / Table 2

Lietuvos užsienio prekyba kriaušėmis, tūkst. t [9]
Lithuanian foreign trade in pears, thou t

Rodikliai / Indicators	2008	2009	Pokytis, proc. Change, %
Eksportas / Export	11,4	10,4	-8
Importas / Import	14,2	12,7	-11

Serbentai. Juodieji serbentai 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais ir 2007-aisiais, buvo perkami atitinkamai 47 proc. ir 40 proc. pigiau. Tai nulėmė išaugusi jų pasiūla. Juodųjų serbentų 2009 metais supirkta 13 proc. daugiau nei 2008-aisiais ir beveik 27 proc. – nei 2007-aisiais.

Kitų serbentų rūšių derlius nebuvo gausus. 2009 metais jų supirkta 37 proc. mažiau nei 2008-aisiais ir 54 proc. – nei 2007-aisiais. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais ar 2007-aisiais, serbentų supirkimo kaina buvo atitinkamai 6 proc. ir 58 proc. didesnė.

Braškės. 2009 metai nebuvo labai derlingi braškių. Jų supirkta 6 proc. daugiau nei 2008-aisiais, tačiau palyginti su 2007-aisiais, supirkimų apimtys buvo mažesnės beveik 40 proc. Dėl to supirkimo kainos išliko gana aukštos. Palyginti su 2008-aisiais, 2009 metais braškės supirktos apie 14 proc., o palyginti su 2007-aisiais – net 2,5 karto didesnėmis kainomis.

Kadangi braškių derlius nebuvo gausus, o kainos laikėsi gana aukštos, jų eksporto apimtys 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, labai sumažėjo (3 lentelė). Tačiau sumažėję gyventojų pajamos ir ne visiems prieinamos kainos 2009 metais sumažino ir braškių importo apimtis.

3 lentelė / Table 3

Lietuvos užsienio prekyba braškėmis, tūkst. t [9]
Lithuanian foreign trade in strawberries, thou t

Rodikliai / Indicators	2008	2009	Pokytis, proc. Change, %
Eksportas / Export	4,1	1,7	-60
Importas / Import	3,9	18,0	-53

IŠVADOS

2009 metais obuolių supirkimo kainos buvo mažiausios per keletą pastarųjų metų. Jos netenkino augintojų, todėl jie supirkimui pateikė mažesnius šių vaisių kiekius, tikėdamiesi kainų augimo. Kriaušių derlius 2009-aisiais buvo gana geras. Tačiau nepaisant padidėjusių superkamų kiekių, jų kaina taip pat išliko aukšta, palyginti su ankstesniais metais. Serbentų supirkimo kainos buvo skirtingos priklausomai

nuo jų rūšies. Juodieji serbentai 2009 metais buvo perkami pigiau nei keletą pastarųjų metų, o kitų serbentų supirkimo kainos padidėjo. Braškių nedidelė pasiūla nulėmė tai, kad 2009 metais jos buvo perkamos brangiau nei 2008-aisiais ar 2007-aisiais. Susiklosčiusi derliaus ir kainų situacija nulėmė, kad 2009 metais Lietuva eksportavo kur kas mažiau vaisių ir uogų nei prieš metus. Importuojamų vaisių ir uogų kiekiai 2009-aisiais, palyginti su 2008-aisiais, taip pat sumažėjo.

Literatūra

1. *Bulvių, daržovių, pievagrybių ir vaisių supirkimo iš Lietuvos augintojų šviežiam vartojimui kainų suvestinė ataskaita 2009 m. rugsėjo–lapkričio mėn. pagal BVDS-3 formą Lt/kg* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
2. *Ceny w gospodarce narodowej w 2008 r.* Warszawa: Główny urząd statystyczny, 2009. ISSN 1505-6783.
3. *Ceny w gospodarce narodowej.* Warszawa: Główny urząd statystyczny, 2009–2010, Nr. 1–12. ISSN 1732-6508.
4. *Kainų mažėjimas kelia pavojų vaisių ir daržovių sektoriui* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
5. *Pagrindinių maisto produktų ir degalų mažmeninės kainos.* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2010 [žiūrėta 2010 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/>>.
6. *Vaisių ir uogų supirkimas.* Statistikos departamento prie LRV duomenys.
7. *WAPA releases the 2009 European apples and pears crop estimates* [interaktyvus]. Belgium: World Apple and Pear Association, 2010 [žiūrėta 2010 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.wapa-association.org>>.
8. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2010 [žiūrėta 2010 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt>>.
9. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.*

Summary

The article analyses the prices of fruit and berries grown in Lithuania and the factors that determined them in a few latter years. Also there is given an overview of the impact of changes in prices of fruit and berries on this sector.

The natural factors have a strong impact on the fruit and berry sector. Eventually, the abundance and quality of the harvest determine the purchase and wholesale prices of fruit and berries. The years 2008 and 2009 were unequally favourable to farms growing fruit and berries. As a result, in 2009 the prices of fruit and berries were changing also differently.

In 2009 the purchase prices of apples were the lowest in a few latter years. They did not answer the farmers' hopes; therefore, they sold smaller amounts of apples expecting the prices to be higher. The purchase price of pears, as compared to the previous years, stayed rather high. The purchase prices of currants were different and depended on a kind of currants. In 2009 black currant was purchased cheaper than in a few previous years, while the purchase price of currants of other kinds went up. The low supply of strawberries caused the higher purchase price in 2009 in comparison with the years 2008 and 2007. The harvest and price situation caused much smaller amounts of fruit and berries exported in 2009 than in the previous year. The imported amounts of fruit and berries also decreased in 2009 as compared to 2008.

Keywords: *apples, pears, currants, strawberries, prices, foreign trade.*